

Silvestrovská úvaha

VESELO O VEDE A VEDCOCH

Na tomto mieste ste už vyše dvoch mesiacov mohli čítať o výsledkoch tvorivého myslenia a o vývoji ochrany predmetov duševného vlastníctva. Využívam príležitosť, ktorú mi núka dátum, keď vyjde toto číslo Vedecko-technických novín, aby som ukázal, že tvorivosť, veda a humor majú k sebe oveľa bližšie, ako sa zdá.

Najprv trocha vedy o humore

Nedávno, keď som pripravoval recenziu knihy Podstata tvorivosti od Stevena H. Kima profesora Massachussetskeho technologického inštitútu, bol som milo prekvapený. Autor sa odvážne pustil aj do odhaľovania vzťahu tvorivosti a humoru. Z historického vývoja je zrejme, že humor sa už v piatom storočí pred n. l. stal predmetom filozofie a drámy. »Počas celej našej histórie spisovatelia uznávali humor ako oblasť tvorivosti a možno i ako kvintesenciu inteligentného správania... Faktory tvorivosti sú prítomné vo všetkých formách humoru.« O vzťahu humoru a tvorivosti najpresvedčivejšie hovorí táto veta z jeho knihy: »Humor je spoločným atribútom tvorivých osobností.«

Teraz trocha humoru o vede

Medzi podkladmi, ktoré som si pripravoval na tento článok, bolo aj niečo, čo som mal asi zahodiť. Ale zahodili by ste bez prečítania ťažko definovateľný literárny útvar s názvom Vedecký fekalizmus - úvod do teórie? Neznámemu autorovi touto cestou ďakujem a súčasne sa ospravedlňujem, že ho nemôžem citovať tak, ako mi to káže (ešte platné) ČSN. Pôvodný text je v českom jazyku, takže som si vedomý nepresnosť, ktorých sa (zámerne) dopúšťam.

Jedným z kľúčových pojmov teórie publikovanej (pravdepodobne prvý raz v takomto širokoplošnom dosahu) je pojem »prúser«. Podľa slovníka, ktorý vydala Veda, vydavateľstvo SAV, v roku 1981 ako svoju 2 245. publikáciu (str. 404), je prúser vulgárne slovo a do slovenčiny sa prekladá ako oštar, obida, galiba, opletačky. Najviac sa mi na preklad pozdávalo slovíčko obida, ale nenašiel som ho v slovenských slovníkoch, takže ho nepoužijem. Som presvedčený, že teória, ktorej podstatu chcem stručne opísať, by utrpela, ak by som slovíčko prúser preložil tak, ako mi káže slovníky. Budem ho preto prekladať ako »pieser«.

Prejdime však k veci, aj keď si uvedomujem riziko pieseru, do ktorého sa nielen vo vedeckých kruhoch práve rútim. Vedecký fekalizmus vychádza z teórie pieseru, ktorá je všeobecnejšia a užitočnejšia ako teória relativity. Ako potvrdili výskumy, je veľa dôkazov, že pieser ako forma hmoty a energie vyplňa priestor od mínus nekonečna do plus nekonečna (ide asi o viac ako o vzácnu sémantickú aj syntaktickú podobu slov pieser a priestor).

Novoobjavená častica nazvaná pieseron dokazuje pravdivosť základných hypotéz tejto teórie. Pieseron má korpuskulárno-vlnový charakter, nulovú pokojovú hmotnosť a pohybuje sa rýchlosťou myšlienky.

Výskum pieseru sa delí na dva samostatné vedné odbory. Pieserostatika skúma množstvo, polohu a potenciálny náboj pieseru v pokoji. Pieserodynamika skúma deje súvisiace s pohybom piesero-

vého kvanta v priestore a čase.

Pieserostatikou sa zaoberá väčšina fekalistov, ktorí nie sú v piesere a neveria, že sa doň môžu dostať aj bez vlastnej aktivity.

Fekalisti patriaci k pieserodynamikom sú v piesere ako doma a sú schopní kedykoľvek sa z neho dostať, prípadne doň dostať hocikoho iného alebo nahradiť seba niekým iným (čo je, ako sa experimentmi potvrdilo, pre nich najvýhodnejšie).

Druhým základným zákonom pieserodynamiky (prvý zákon mi vyškrtla autocenzúra) je zákon výsledného pieseru daný vzorcom: $P = N1 \times N2 \times (H1 + H2)$. Vzorec vyjadruje s exaktnou presnosťou situáciu, keď sa stretnú dve osoby s našťavanosťou $N1$ a $N2$ a hlúposťou $H1$ a $H2$. Výsledný pieser sa bude rovnať súčinu ich našťavanosti násobenému súčtom ich hlúposti.

Takmer súčasne s pieseronom bola objavená častica antipieseron, nevedecky nazývaný sranda. Objavenie tejto častice umožnilo definovať základné hypotézy teórie zovšeobecňujúcej poznatky ľudstva: Ak vznikne na jednom mieste pieser, naindukuje sa na inom mieste (často na viacerých miestach) sranda. Dôsledky platnosti tohto zákona sú v istom rozmedzí hodnôt reverzibilné. V praxi to znamená, že tí, ktorí mali v čase t srandu, budú mať v čase $(t + x)$ z toho pieser. V podstate však môže pieser existovať samostatne a v rámci narastania entropie môže nadobudnúť také rozmery, že sa pri nich končí každá sranda. Preto končím a nechám pre istotu prehovoriť múdrejších.

● Vedca z človeka nerobí samo vzdelanie, ale vytrvalé a neúporné hľadanie pravdy. (K. Popper)

● Je otázne, čo je pre vedca významnejšie - či znalosť faktov, či fantázia. (A. Einstein)

● Spoločnosti vždy ťažko padlo, ak mala do činnosti s tvorbou, inováciou a novými poznatkami. A keďže veda produkuje myšlienkové prevraty obzvlášť rýchlo, a teda obzvlášť znepokojujúco, ostáva prvoradým terčom podozrenia. (G. Holton)

● Mali by sa hanbiť všetci, čo bezmyšlienkovite využívajú výsledky vedy a techniky, a pritom z nej nepochopili viac ako dobytok z botaniky rastlín, ktorými sa živí. (A. Einstein)

● Veda sa robí z faktov ako dom z tehál, no hromada faktov ešte nie je vedou, tak ako hromada tehál nie je domom. (H. Poincaré)

● Pestovať vedu a nemilovať ľudí je ako zapáliť pochodň a zavrieť oči. (Čínske príslovie)

● V temnote, v ktorej sa ocitáme, vedec naráža na múr, nevedomec však ostáva pokojne sedieť uprostred izby. (A. France)

● Bežným omylom mnohých kritik, nepriateľských dnešnej vede, je predstava, že veda znamená istotu, neomylnosť a celkom necitlivú objektivitu. Omnoho bližšie k pravde by však bolo zistiť, že veda je založená na údive, dobrodružstve a nádeji. (C. Hislewood)

ŠTEFAN HOLAKOVSKÝ